

ΚΕΤΕΒΕ

ISBN: 978-625-8904-14-7
© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 1764

İnceleme

Yayın Yönetmeni
Furkan Çalışkan

Dizi Editörü
Aykut Ertuğrul

Yayıma Hazırlayan
Bartu Çay

Düzeltili
Betül Aydın

Kapak
Harun Tan

Mizanpaj
Nilgün Sönmez

1. BASKI

Eylül 2026
İstanbul

Ketebe Yayınları
Sertifika No: 49619
Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212 612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt
Sertifika No: 47939
My Matbaacılık San. ve
Tic. Ltd. Şti. Maltepe Mah.
Yılanlı Ayazma Sk. No: 8/F
Zeytinburnu / İstanbul
Tel: 0212 674 85 28

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ye aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Yazma Dersleri

-Marcel Proust'tan Ursula K. Le Guin'e-

NECİP TOSUN

KETEBE

Necip Tosun

1960 Kırıkkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kırıkkale’de tamamladı. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesini bitirdi. 1988 yılından beri bir kamu kurumunda görev yapıyor. Ankara’da yaşıyor, evli ve iki çocuk babası. İlk öyküsü “Yangın” 1983 yılında *Aylık Dergi*’de yayımlandı. Öykü, eleştiri ve sinema yazıları, *Mavera*, *Dergâh*, *Eşik Cini*, *Hece*, *Heceöykü*, *Karagöz*, *Kitap-ıık*, *Dünyanın Öyküsü*, *Post Öykü*, *İtibar*, *Muhit* dergilerinde yayımlandı. *Otuzüçüncü Peron* adlı öykü kitabıyla 2005 Türkiye Yazarlar Birliği Hikâye Ödülü, *Modern Öykü Kuramı* kitabıyla 2011 Edebî Eleştiri Ödülü, *Ansızın Hayat* kitabıyla 2014 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü, *Öykümüzün Sınır Taşları* kitabıyla 2016 ESKADER İnceleme Ödülü, 2017 Necip Fazıl Hikâye-Roman Ödülü, 2022 Ankara Edebiyat Festivali Hikâye Büyük Ödülü ve 2022 Kahramanmaraş Edebiyat Festivali Öykü Ödülü’nü aldı.

Eserleri - Öykü: *Küller ve Uçurumlar* (1998, 2017), *Otuzüçüncü Peron* (2005, 2017), *Ansızın Hayat* (2014, 2016, 2018, 2021, 2024), *Emanet Hikâyeler* (2017, 2019, 2020, 2022, 2023), *Gidilmemiş Yerlerin Türküsü* (2021, 2023). **Deneme:** *Hayat ve Öykü* (1999). **İnceleme:** *Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören* (1996, 2017), *Türk Öykücülüğünde Mustafa Kutlu* (2004, 2021), *Film Defteri* (2005), *Modern Öykü Kuramı* (2011, 2014, 2018, 2021, 2023), *Öykümüzün Kırk Kapısı* (2013, 2018), *Doğu’nun Hikâye Kuramı* (2014, 2017, 2023), *Günümüz Öyküsü* (2015, 2016, 2026), *Öykümüzün Sınır Taşları* (2016, 2017, 2021, 2023), *Dünya Öykücülüğünün Serüveni -Öyküyü Sanat Yapanlar-* (2017, 2025), *Edebiyat Atlası* (2019, 2020, 2021, 2023), *Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü - Bir Tahlil* (2022, 2023), *Dünya Romanının Serüveni* (2022), *Öykü Terimleri Sözlüğü* (2023), *Yazma Dersleri -Ahmet Mithat’tan Tomris Uyar’a-* (2025).

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	7
MARCEL PROUST'TAN YAZMA DERSLERİ.....	13
GOETHE'DEN YAZMA DERSLERİ.....	31
GOGOL'DEN YAZMA DERSLERİ.....	49
EDGAR ALLAN POE'DAN YAZMA DERSLERİ.....	67
DOSTOYEVSKİ'DEN YAZMA DERSLERİ.....	85
TOLSTOY'DAN YAZMA DERSLERİ.....	103
ANTON ÇEHOV'DAN YAZMA DERSLERİ.....	121
RAINER MARIA RILKE'DEN YAZMA DERSLERİ.....	139
STEFAN ZWEIG'DAN YAZMA DERSLERİ.....	157
VIRGINIA WOOLF'TAN YAZMA DERSLERİ.....	175
KATHERINE MANSFIELD'DAN YAZMA DERSLERİ.....	195
FRANZ KAFKA'DAN YAZMA DERSLERİ.....	213
WILLIAM FAULKNER'DAN YAZMA DERSLERİ.....	231
ERNEST HEMINGWAY'DEN YAZMA DERSLERİ.....	251
VLADIMIR NABOKOV'DAN YAZMA DERSLERİ.....	269
JORGE LUIS BORGES'TEN YAZMA DERSLERİ.....	287
JEAN-PAUL SARTRE'DAN YAZMA DERSLERİ.....	303
ALBERT CAMUS'DEN YAZMA DERSLERİ.....	321

CESARE PAVESE'DEN YAZMA DERSLERİ.....	339
MARGUERITE DURAS'TAN YAZMA DERSLERİ.....	357
MARGUERITE YOURCENAR'DAN YAZMA DERSLERİ.....	373
JULIO CORTÁZAR'DAN YAZMA DERSLERİ.....	389
ITALO CALVINO'DAN YAZMA DERSLERİ.....	407
GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ'DEN YAZMA DERSLERİ.....	423
SYLVIA PLATH'TEN YAZMA DERSLERİ.....	443
UMBERTO ECO'DAN YAZMA DERSLERİ.....	461
JOYCE CAROL OATES'TAN YAZMA DERSLERİ.....	481
RAYMOND CARVER'DAN YAZMA DERSLERİ.....	497
SUSAN SONTAG'DAN YAZMA DERSLERİ.....	515
URSULA K. LE GUIN'DEN YAZMA DERSLERİ.....	533
SON SÖZ.....	551
KAYNAKÇA.....	561
KAVRAMLAR DİZİNİ.....	567
İSİMLER DİZİNİ.....	569

SUNUŞ

Marcel Proust'tan Ursula K. Le Guin'e Yazma Dersleri, Ahmet Mithat'tan *Tomris Uyar'a Yazma Dersleri* kitabının bir devamı ve serinin ikinci kitabı. İlk kitapta yerli yazarların yazma dersleri ele alınmıştı, bu kitapta ise dünya edebiyatçılarının yazma dersleri incelendi. Böylece okurlar hem ülkemiz edebiyatçılarının hem de dünya yazarlarının yazma ve yaratma sorunlarını nasıl algıladıklarını bir arada görececek, farklılık ve benzeşmeleri belirleyecek ve bu durum belki yeni çalışmalara kapı aralayacaktır.

Dünya edebiyatçılarından yazar seçimi yapılırken birinci öncelik, alanlarında başarılı olmaları ve örnek, model özellikler taşımaları oldu. Seçilen yazarların, eserlerinin dışında, yaptıkları iş ve yazma sorunları hakkında yeterli belge ve bilgi sunmuş olmaları da bir başka tercih nedeniydi. Diğer yandan en önemli kısıtlayıcılardan biri, bu yazarların eserlerinin büyük oranda Türkçeye çevrilmiş olması gereği idi. Bu özellikleri bir arada taşıyan yazarlar kitaba alındı. Son olarak hacim de bir başka kısıtlayıcı oldu ve çalışmanın belirli bir sayıyla sınırlandırılması zorunlu hâle geldi. İlk kitapta olduğu gibi bu kitapta da otuz yazarla hacim sınırlandırıldı.

Bu kitap, birinci kitapta olduğu gibi yazarların edebiyat yolculuklarını, karşılaştıkları önemli durakları ve edebiyat anlayışlarını hem kuramsal düzeyde hem de kişisel bir macera olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yazarların bireysel hayatlarında ve yazdıkları türlerde nasıl bir gelişim gösterdikleri, nasıl bir zamansal süzgeçten geçtikleri, anekdotlar, anılar ve açıklamalar aracılığıyla belgelenmektedir. Yazarlığa nasıl başladıkları, öncülerini nasıl yorumladıkları, yazar kimliklerini nasıl oluşturdukları, yazdıkları türle ilgili tecrübeleri ve öğrendikleri tartışmaya açılmaktadır. Kısacası, yazarların nasıl çalıştıkları, nasıl bir hayat yaşadıkları ve hangi tecrübelerden geçtikleri ele alınmaktadır.

Hiç kuşkusuz bir yazarın geniş bir alana yayılan aynı konu hakkındaki görüşlerini toplamak, bir araya getirmek ve anlamlı bir bütün oluşturmak çaba ve

emek isteyen bir iştir. Öyle ki pek çok yazar poetik görüşlerini bağımsız bir makalede değil, kurmaca içerisinde, roman ve öykülerinde, bir karakter ya da anlatıcı üzerinden izah etmektedir. Diğer yandan görüşlerini oldukça parçalı anlatımlarla dile getirmekte, bu görüşleri oradan seçip alırken de bazen söz bağlamından kopmaktadır. Yine de birikimin ortaya konması açısından bu tür çalışmalar gereklidir. Bu yazılar ve görüşler, bir yandan da yazar duruşunu, bir yazarın hayatını nasıl planladığını ve bu uzun yolculukta edindiği tecrübeleri yansıttığından, sadece yazar adaylarına değil, her türlü okura ilginç ve öğretici gelebilecek bir yapıdadır.

Bu kitap hazırlanırken yazarların denemeleri, günlükleri, mektupları, söyleşileri, hatıraları ve kurmaca eserleri incelendi, bu kaynaklardan nasıl yazılır, yazmanın doğası ve ilkeleri konusunda yazdıkları özenle seçilmeye çalışıldı. Maalesef kitabın hacim dayatması nedeniyle bunların tümünü aktarmak mümkün olmadı ancak günümüz edebiyatına ışık tutacak önemdeki görüşler kitaba alınabildi. Bu hâliyle bile oldukça verimli bulgular, keşifler ve yol açıcı, kalıcı tecrübeler ortaya çıktı.

Yazma dersleri oluşturulurken yazarın bu konuyla ilgili bağımsız kitapları en önemli başvuru kaynakları oldu. Yazarlar burada yazma poetikalarını anlatırken yazma stratejilerini, yaratma sancılarını ve buldukları çözüm yollarını ifade ederler. L. N. Tolstoy-*Sanat Nedir?*, Ernest Hemingway-*Yazmak Üzerine*, Julio Cortázar-*Edebiyat Dersleri*, Jean-Paul Sartre-*Edebiyat Nedir?*, Marguerite Duras-*Yazmak*, Raymond Carver-*Yazmak Üzerine*, Joyce Carol Oates-*Bir Yazarın İnancı*, Ursula K. Le Guin-*Dümeni Yaratıcılığa Kırma*, Umberto Eco-*Genç Bir Romancının İtirafı*, Italo Calvino-*Amerika Dersleri*, Vladimir Nabokov-*Edebiyat Dersleri* bu alanın bazı önemli kitapları...

Ama yazarların hepsinin yalnızca yazma sorunlarına odaklanan kitapları mevcut değildi. Dolayısıyla başka kaynaklara başvurulmak zorunda kalındı. Bunların başında yazarların günlükleri geliyordu. Dünya edebiyatındaki yazar günlükleri de yazma dersleri anlamında oldukça zengin metinlerdir. Onların günlükleri bir bakıma şiir, roman ve öykü yazma serüvenlerinin tutanakları gibidir. Yazarlar, romana, öyküye başlamadan önceki tasarılarını, yazma anında yaşadıkları sıkıntıları, bunları aşmak için verdikleri mücadeleleri kayda geçirirler. Bu yazarlar günlüklerinde hayal gücünün işleyişini, çalışma biçimlerini, aldıkları kararları ve eserlerini nasıl ilerlettiklerini bir bir tartışır. Bu anlamda günlükler tam bir yazar poetikasıdır. Metinlerden yazarların roman, öykü ve şiir anlayışlarını, yazarlık tutumlarını rahatlıkla çıkarmak mümkündür. Günlükler âdeta bir yazarlık atölyesi, ders notları gibidir. Virginia Woolf-*Bir Yazarın Günce*, Katherine Mansfield-*Bir Hüzün Güncesi*, Franz Kafka-*Günlükler*, Albert Camus-*Günlükler*, Cesare Pavese-*Yaşama*

Uğraşı, Sylvia Plath-Günlükler, Stefan Zweig-Günlükler, Tolstoy-Günlükler, Dostoyevski-Bir Yazarın Günlüğü bu alanın en özgün eserleridir.

Bu yazıların bir başka önemli kaynağı da mektuplar oldu. Genel anlamda mektuplar iki kişi arasındaki bir iletişim aracı olarak görülse de aydın ve sanatçı mektupları farklı bir yerde durur. Çünkü bu mektuplar bir edebiyatçının elinden çıktığından, denemenin ve makalenin sınırlarında dolaşır ve sadece bilgi ve belge aktarmakla kalmaz, tek başlarına bir edebî metin özelliği taşırlar. Yazar ya da sanatçı, şu ya da bu şekilde, bu mektupların bir gün yayımlanacağını bilir. En azından mektubu kaleme alırken böyle bir ihtimalin varlığını hep akılda tutar. Bu yüzden mektubun başına yalnızca bir arkadaş, dost, yakına yazıyor gibi değil, aynı zamanda okura yazıyor gibi oturur. Bu da beraberinde bir özeni ve kurguyu getirir. Yazar, edebî bir metin yazdığını hiçbir zaman aklından çıkarmaz. Yazdıklarının edebî ve güzel olmasını arzular. Bu türün en güzel örneklerini şöyle sıralamak mümkündür: Rainer Maria Rilke-*Genç Bir Şaire Mektuplar*, Goethe-*Seçme Mektuplar*, Dostoyevski-*Mektuplar*, Katherine Mansfield-*Seçme Mektuplar*, Sergey Aksakov-Gogol'le *Dostluğumuz ve Mektuplaşmalarımız*, Stefan Zweig-*Dostlarla Mektuplaşmalar*, Franz Kafka-*Felice'ye Mektuplar*, Marcel Proust-*Kalan Son Güzel Kâğıdım*...

Yazarlarla yapılan söyleşiler de (özellikle nehir söyleşiler) yazma dersleri anlamında yine önemli kaynaklardır. Bu söyleşiler, yazarların yaşam, sanat ve kültürle ilgili görüşlerini içerir. Bu kitapta yararlanılan nitelikli söyleşi kitapları ise şunlar oldu: Johann Peter Eckermann, *Yaşamının Son Yıllarında Goethe ile Konuşmalar*, M. Thomas Inge, *William Faulkner'la Konuşmalar*, Richard Burgin-Borges'le *Söyleşiler*, Gene H. Bell, Villada-Gabriel García Márquez'le *Konuşmalar*, Gustav Janouch-Kafka ile *Konuşmalar*, Simone de Beauvoir, J. P. Sartre ile *Söyleşiler*, Robert Golla-Vladimir Nabokov'la *Konuşmalar*, Jonathan Cott-Susan Sontag: *Bilincin Kapısını Aralamak*...

Hatıralar bu kitabın ana kaynaklarından bir başkasıydı. Yazarlar bu kitaplarda dönemin sanat ve edebiyat anlayışını, edebiyat atmosferini ve özellikle kendi edebiyat bakışlarını anlatır. Yaratıcılığın doğası, eserlerinin yaratım süreci ve yazma hikâyeleri bu hatıra kitaplarında gündeme gelir. Johann Wolfgang von Goethe'nin *Yaşamımdan Şiir ve Hakikat* kitabı, onun dünya görüşünü, biyografisini ve sanat anlayışını ortaya koyan önemli bir eserdir. Gabriel García Márquez, *Anlatmak İçin Yaşamak*, Stefan Zweig, *Dünün Dünyası* diğer önemli hatıra kitaplarından bazılarıdır.

Bazı yazarlar ise poetik görüşlerini bizzat kurmacanın içinde açıklar. Örneğin Dostoyevski, sanat ve edebiyat görüşlerini, poetik tutumunu döneminin pek çok yazarı gibi kurmaca eserlerinde gündeme getirmiştir. Onun eserlerinin bazı bölümleri âdeta kuramsal metinler gibidir. Tolstoy, sadece başyapıtlarını

(*Savaş ve Barış*, *Anna Karenina*) yazarken günlük tutmaz. Zaten o dönemlerdeki poetik düşüncelerini romanlarında tartışmıştır. Diğer yandan Proust, yedi ciltlik nehir romanı *Kayıp Zamanın İzinde*'de kuramsal tartışmalara girmiş, edebiyat sorunlarını gündeme getirmiştir. Romanın ana karakterini bir romancı, konusunu da sanat, edebiyat, müzik, resim ve roman yazmak olarak belirlemiş, tüm inceleme, roman ve eleştiri yazılarına bu romanında yer vermiştir. Dolayısıyla bu yedi ciltlik romanında bir roman teorisi ve poetikası da oluşturmuştur. Bu nehir roman, yazma dersleri anlamında onun en zengin görüşlerini içerir.

Yazarlık, yaratıcılık öğretilir mi?

Kitapta “Yaratıcılık öğretilir mi?” sorusunun da izi sürülmüş, bu konuda çeşitli yazarların görüşleri bir araya getirilmiştir. Bazı yazarlar yazmanın mucizevi bir şey olduğunu, bu yüzden öğretilmeyeceğini söylerken önemli bir bölümü de sanatın zanaatkârlık yönünün öğretilbileceğini savunur. Örneğin Poe’ya göre yazı, matematiksel bir keskinlik kadar bilinçle ve planla yapılan bir eylemdir. Bu yönüyle de nasıl yazıldığı kesin bir şekilde izah edilebilir ve aktarılabilir. “Yazının Felsefesi” başlıklı yazısında açıkladığı yazma dersleri ufuk açıcudur. “Kuzgun” şiirini nasıl yazdığını bütün ayrıntılarıyla açıklayarak görüşünü örneklemiştir. Bu anlamda Poe’nun sözleri, yazma derslerinde altın kurallar olarak edebiyat tarihinde yerini almıştır.

Virginia Üniversitesinde “misafir yazar” olarak yazma dersleri de veren Faulkner, yazarlık eğitimlerine ilişkin fikrini açıklar. Ona göre yazarlık, büyük iddialarla değil, zanaatkâr bir tutumla, sabır ve ustalıkla sürdürülen bir çabadır. Bu okulda yaptığı bir konuşmasında, “zanaatkâr” olarak kendisiyle ilişki kuracak gençlere deneyimlerini aktaracağını belirtir. Yazarlığın sadece tecrübe aktarımı ve bilgiyle gerçekleşecek bir eylem olmadığını bilen Faulkner, kendisinin burada bulunmasından fayda görecektir “bir kişi bile” olsa yeterli olacağını ifade eder. Bu kişinin yazarlığını sürdürmesinin, onun bu derslerde gösterdiği çaba için yeterli bir karşılık olacağını belirtir.

Poe, “Kuzgun” şiirinin yazılma serüvenini ve yazma stratejilerini nasıl adım adım kaleme aldıysa, Faulkner üniversitede nasıl yazma dersleri verdiyse, Borges de yazma üzerine derslere katılmış, deneyimlerini paylaşmıştır. Borges, genç yazar adaylarına seslenirken yazarlık uğraşının karanlık noktalarına, ince detaylarına eğilip deneyimlerini aktarır. Gabriel García Márquez “Yazarlık öğretilir mi?” sorusuna karşılık, “Belki yazarlık öğretilmez ama anlatıcılık öğretilir; teknik, meslek ve işin püf noktaları öğretilir” görüşünü ileri sürer. Márquez, yazarlığın öncelikle kitaplardan öğrenilebileceğini, bunun için de yazar okuması yapılması gerektiğini düşünür. İkinci olarak da

yazarlık atölyelerini önermiştir. O, yaratıcı yazarlık atölyelerine olumlu bakmış, kendisi de bu atölyelerde ders vermiştir.

Erken dönemde yaratıcı yazarlık dersi “almış”, daha sonra da hoca olarak yaratıcı yazarlık dersi “vermiş” olan Raymond Carver’a göre yazarlık atölyeleri yetenekli bir yazara çok zaman kazandırabilir. Bir yazar, genç yazar adayının dürüstçe yazmasına yardım edebilir, bu durum teşvik edilebilir ve hatta öğretilir. Çırac müzisyenler, besteciler, görsel sanatçılar var, öyleyse neden yazarlar olmasın? Amerika’nın en ünlü bilim kurgu yazarlarından biri olan Ursula K. Le Guin, yazma sorunları üzerine düşünmüş, bu konuda kitaplar yazmış ve yazarlık atölyelerinde hocalık yapmıştır. Ona göre tartışmasız bir şekilde yaratıcı yazarlık öğretilir.

Princeton Üniversitesinde yaratıcı yazarlık dersleri veren Joyce Carol Oates, yazarlığın iki yönünden birinin zanaat (diğeri sanat) olduğu düşüncesinden yola çıkarak yazarlığın öğretilir olduğunu iddia eder ve bunu eğitiminde de uygular. Bu anlamda bizzat yaratıcı yazarlık eğitimi tecrübe eder ve sonuçlarını gözlemler. Oates, yazma sanatının her şeyden önce bir “zanaat” yönü olduğunu ileri sürer, ona göre sanat, zanaat olmazsa kişisel bir eylem olarak kalır. Yani disiplin, yapı ve teknik yoksa metin topluma açılmaz, yazar iç dünyasına kapanır. Öte yandan zanaat da sanat olmazsa yalnızca alelade bir yazıdan ibaret kalır.

Bu yazarlara göre deha, büyük yazarlık için nadiren yeterlidir ve esinlenme tek başına bir kişiyi edebiyatçı yapmaz. Çünkü düzyazı bir zanaattır ve zanaat öğrenilmelidir. Teknik, yapı, estetik görüş ve poetik görüş genç yazarlara aktarılabilir. Esinlenme bir sanatçı meziyetidir ancak onu biçime sokan, estetik bir görünüş kazandıran bilgidir. Bilgi olmadan ilhamın bir önemi kalmaz. Büyük sanatçılar güçlü yaratıcılar olmak yanında bilgiyi ve ilhamı teknik bilgiyle biçimlendirmeyi öğrenen kişilerdir.

Türkiye’de edebiyat ortamının temel meselelerinden biri, iyi okur-yazar olmayı düşleyen insanların nasıl bir yöntem izleyeceklerini bilmemeleri ve iyi okur-yazarlığa giden yolların belirgin araçlardan ve yöntemlerden yoksun olmasıdır. Bu kitabın çıkış noktası tam da bu sorun oldu. Yazarlık tecrübeleri bir bütünlük içinde ortaya konduğunda, yazarlar arasındaki ortak yasalar ve benzer tecrübeler belirlenip kalıcı bir birikim hâline getirildiğinde, yazmak isteyen ve iyi okur olmak isteyen okur-yazarlar için yararlı bir kaynağa dönüşebilirdi. Kitabın bu ihtiyaca bir katkıda bulunmasını umuyorum.